آنچه در مورد قرص برنج باید بدانید

قرص‌های حاوی فسفید آلومینیوم که مردم آن را به اسم قرص برنج می‌شناسند، اغلب در شمال کشور و برای نگهداری از برنج و سایر غلات در انباری از شر حشرات موذی استفاده می‌شود. البته بعضی هم برای خودکشی سراغ این قرص می‌روند. آمار مرگ با مصرف قرص برنج در سال‌های اخیر چنان بالا رفته که برخی نهادها و سازمان‌ها هوش و حواس خود را جمع کرده‌اند تا راه چاره‌ای برای کنترل دسترسی به قرص برنج پیدا کنند.

برخلاف تصور مردم، مسمومیت با قرص برنج فقط خوراکی نیست و از طریق استنشاقی و پوستی هم رخ می‌دهد. خیلی از آنهایی که برای خودکشی سراغ قرص برنج می‌روند، تصور می‌کنند بالاخره نجات پیدا می‌کنند، اما بد نیست بدانند این قرص خطرناک هیچ پادزهر اختصاصی ندارد و به خاطر مسمومیت ذاتی بالای گاز فسفین آزاد شده بر اثر مصرف فسفید آلومینیوم در معده، مرگ و میر آن بالاست.

بعد از مصرف قرص خوراکی، نشانه‌های مسمومیت پس از گذشت ده تا ۱۵ دقیقه ظاهر می‌شود و ممکن است بیمار در کمتر از شش ساعت، جام مرگ را سَر بِکشد.

شایع‌ترین علائم و نشانه‌های بالینی مسمومیت با قرص برنج شامل بیقراری، تحریک‌پذیری، گیجی، لرزش، دوبینی، سرفه، تنگی نفس، مدفوع سیاه رنگ، ضعف و بی‌حالی، اختلال و بی‌نظمی در ضربان قلب، اِدم ریوی، سیانوز، اختلالات کلیوی، زردی، تشنج، افت شدید فشار خون و شوک است و بویی شبیه سیر یا ماهی گندیده از تنفس بیمار نیز ممکن است استشمام شود.

بیشترین مرگ و میرها در خلال ۱۲ تا ۲۴ ساعت اولیه مسمومیت رخ می‌دهد و معمولا ناشی از ایست قلبی است، اما مرگ بعد از ۲۴ ساعت اغلب به علت نارسایی کبدی است.

از سال ۸۴ و به دنبال گزارش پزشکی قانونی کشور به هیات نظارت بر سموم، با تصویب این هیات، فسفید آلومینیوم از فهرست رسمی سموم کشاورزی کشور حذف و واردات، توزیع و فروش آن ممنوع اعلام شد، اما مصرف آن به طور کامل صفر نشد و هر گونه استفاده کشاورزی از این سم فقط به صورت محدود به شکل سایر فرمولاسیون‌ها و تحت نظارت کارشناسان کشاورزی در مصارف غیرخانگی و بیشتر در موارد صنعتی یا به عنوان جونده کش استفاده می‌شود.

متاسفانه به دلیل تمایل کشاورزان به مصرف این سم برای نگهداری از برنج به ویژه در مصارف خانگی یا نیمه صنعتی، قاچاق این فرآورده از کشورهای همسایه و ایجاد بازار سیاه این سم در کشور وجود دارد و بسیاری از افرادی که از این سم برای خودکشی استفاده می‌کنند، قرص برنج را از بازار سیاه و غیرقانونی تهیه می‌کنند.

قربانیان از نگاه آمار

تا ده سال پیش، جای قرص‌های برنج در میان گونی‌های برنج و مزارع کشت این محصول و غلات بود تا شته به جان شان نزند، اما چند سالی است به یک آلت قتاله خطرناک تبدیل شده که رحم سرش نمی‌شود. نفس می‌برد و جان می‌گیرد آن هم با درد و زجر زیاد. تکه‌ای کوچک از قرص رابخوری، شاید شش ساعت زنده بمانی. خیلی خوش شانس باشی نهایت ۲۴ ساعت و بعد با مرگ هم آغوش می‌شوی. در سال ۹۶، قرص برنج (فسفید آلومینیوم) به تنهایی مسؤول بروز ۱۱ درصد کل مسمومیت‌های منجر به فوت ناشی از عوامل شیمیایی و دارویی در کشور بود. براساس آمارهای سازمان پزشکی قانونی کشور، سال گذشته ۶۴۰ نفر بر اثر مسمومیت با قرص برنج جان خود را از دست دادند که از این تعداد، ۴۱۱ نفر مرد و ۲۲۹ نفر زن بودند، درحالی که تعداد تلفات در سال ۹۵، ۵۹۸ نفر بود. بیشترین آمار متوفیان در سال ۹۶ به ترتیب مربوط به استان‌های تهران با ۱۳۴، مازندران با ۸۸ و گیلان با ۶۹ فوتی بوده است. بیشترین فوت کنندگان نیز در رده سنی ۲۰ تا ۴۰ سال بودند و ۶۴ درصد جان باختگان مرد و مهم‌ترین علت مسمومیت‌ها نیز عمدی بوده است.

امسال هم وضعیت چندان خوب نیست. در پنج ماهه اول سال ۳۰۸، ۹۷ نفر بر اثر مسمومیت با قرص برنج جان خود را از دست دادند که در مقایسه با مدت مشابه در سال گذشته که تعداد فوت‌شدگان ناشی از مسمومیت ۲۳۶ نفر بود، رشد ۳۰ درصدی را نشان می‌دهد.

در همین مدت، استان تهران با ۶۹، گیلان با ۴۰ و مازندران با ۳۷ فوتی، بیشترین آمار فوتی را بر اثر مسمومیت با قرص برنج داشته‌اند. این درحالی است که تعداد تلفات این قرص در بیش از دو سوم استان‌ها، کمتر از ده فوتی بوده و در تعداد قابل توجهی از استان‌ها نیز مرگ با قرص برنج صفر بوده است. آمارهای مربوط به هفت سال پیش هم چندان مطلوب نیست. طی سال‌های ۹۰ تا ۹۶، آمار مسمومیت با قرص برنج، رشد صعودی داشت، اما در سال‌های ۹۳ و ۹۴ کاهش پیدا کرد. این روند خوشبینانه خیلی ادامه پیدا نکرد و فقط دو سال بعد، مرگ با قرص برنج دوباره روند صعودی در پیش گرفت. در این سال‌ها در مجموع ۴۱۰۹ نفر بر اثر مسمومیت با قرص برنج جان خود را از دست دادند که کمترین آن مربوط به سال ۹۰ با ۴۶۳ فوتی و بیشترین آن مربوط به سال ۹۲ با ۶۶۱ فوتی بوده است.

روش‌هایی که الگو می‌شود

یک روز با طناب دار از پل‌های عابر پیاده خودشان را آویزان می‌کنند، روز دیگر بنزین روی خودشان می‌ریزند و کبریت را می‌کشند، روز بعد هم یا رگ‌زنی می‌کنند یا با خوردن داروهای شیمیایی و قرص برنج به مرگ سلام می‌کنند. مدتی است زنگ خطر خودکشی در ایران به صدا درآمده است.

برخی کارشناسان می‌گویند شرایط ایران از نظر آمار خودکشی به وضعیت خطرناکی رسیده است و دکتر امان ا... قرایی‌مقدم، جامعه‌شناس در گفت‌وگو با تپش نیز وجود این وضعیت را تایید می‌کند.

به گفته او، خودکشی زمانی اتفاق می‌افتد که فرد از جامعه یا زندگی بریده باشد. این عمل قبیح به توضیح او، دلایل مختلفی دارد که یکی از عوامل آن، ازدواج اجباری است که شاهد وقوع آن در برخی استان‌های غربی کشور مانند ایلام، کرمانشاه و کردستان هستیم.

او توضیح می‌دهد: وقتی ازدواج به‌خصوص با فشار خانواده انجام می‌شود، باید منتظر خودکشی بود. این جامعه‌شناس معتقد است، فشار برای ازدواج اجباری از سوی برخی خانواده‌ها به دو دلیل عمده فقر فرهنگی و فقر اقتصادی رخ می‌دهد.

اگر فقر فرهنگی نبود، می‌توانستیم امیدوار باشیم که چنین ازدواج‌های غیرعقلانی اتفاق نمی‌افتد، اما متاسفانه چون فشارها از سوی خانواده قوی است، احتمال این که دختر از سوی خانواده خود کشته شود، وجود دارد. در برخی استان‌ها این تعصب‌ها وجود دارد و دختران با خوردن گچ که در معده آنان سفت شده و بسته می‌شود، به زندگی خود پایان می‌دهند.»

در پایتخت آمار خودکشی بالاست و پزشکی قانونی کشور هم آن را تایید می‌کند، اما چرا در شهری بزرگ مانند تهران که به گفته برخی تمام امکانات در آن متمرکز است و مردم رفاه نسبی دارند، آمار خودکشی بالاست؟ قرایی مقدم پاسخ می‌دهد: «ناامیدی و یاس نسبت به آینده، دورشدن افراد از یکدیگر، احساس بی‌کسی، تنهایی و درماندگی، ناکامی در عشق، زنان معتادی که هیچ امیدی به آینده و بهبود شرایط ندارند، شکست در زندگی و تحصیل، برقراری رابطه نامشروع، مورد تجاوز واقع شدن، فقر و نداری، ازدواج نکردن، نداشتن مسکن، بیکاری، بی‌توجهی به آموزه‌های دینی و ده‌ها عامل دیگر باعث شده حتی در تهران هم شاهد آمار بالای خودکشی در میان افراد جامعه باشیم. کمبود شادی و نشاط در جامعه هم مساله‌ای است که به گفته بسیاری از کارشناسان، عده ای از مردم را دل‌مرده کرده است.

قرایی مقدم هم به این نکته اشاره می‌کند و هشدار می‌دهد: «تا زمانی که جامعه به سمت یاس و ناامیدی برود، باید منتظر افزایش آمار خودکشی در جامعه باشیم. با اطمینان به دولتمردان و مجلس و هر کسی که به نوعی با مسائل و مشکلات جامعه در ارتباط است، می‌گویم تا زمانی که معضلات یاد شده حل نشوند، خودکشی نه تنها کم نخواهد شد، بلکه بیشتر هم می‌شود.»

وی درباره خودکشی با قرص برنج هم گفت: گاهی انتشار اخبار درباره روش‌های خودکشی و بی‌توجهی به اثرات آن باعث ترویج یک روش در میان افراد جامعه می‌شود. باید رسانه‌ها دقت بسیاری در انتشار اخبار خودکشی داشته باشند.